

dualizem. Imamo namreč celó v najnižji stopnji politične uprave dve oblasti: državno in samoupravno: prva je okrajno glavarstvo, druga pa srenje ali občine. Tem se nalaga Bog vedi koliko poslov; da bi jih pa zamogle izvrševati, jim pomanjkuje potrebnih močij in pa neodvisnosti od državne oblasti. Mnogo predlogov in nasvetov itd. iz občin sprejemajo okrajna glavarstva precej mrzlo, da jih prednugačujejo ali jih polivajo z kakim sokom, katerega daritelj se skriva v plašč: „jaz“ in v katerem „jaz“ se kaže paševstvo, ker okrajni glavar ne daje v imenu svojega urada, nego v svojem imenu „ukazev“. Tako se mora zgoditi, da je politična uprava razdeljena v dva taborja; zato se v vednem boju nahaja med okrajnim glavarstvom in občino, zato zapravlja svojo delavno moč in je naposled nezmožna večje naloge odločno reševati.“ (Dalje prih.)

Katoliška (politična) društva.

III. Na Štajerskem se je liberalstvo tudi sprva močno šopirilo in je po znani „Tagespošti“ rušilo katoliško versko prepričanje. Ta list je neizmerno veliko škodoval in je največ kriv, da mržnja Nemcev do Slovencev vedno večja prihaja. Mnogo let se mu nihče ni mogel prav upreti. Toda ko je graška škofija v osebi milostljivega gospoda dr. Zwegerja dobila novega in krepkega pastirja, začelo se je mogočno katoliško gibanje med nemškimi Štajerci, ki se je raztegnilo sčasoma tudi na slovenske. L. 1868. 19. oktobra so v Gradcu osnovali prvo katoliško-politično društvo, kateremu se je do sedaj pridružilo 79 enakih, tako, da je nemško kmetско ljudstvo 2krat pri volitvah liberalne kandidate skoro povsod sijajno zvrгло. Veliko pripomagalo je pa temu uspehu katoliško-tiskovno društvo graške škofije. Društvo šteje 4606 družtenikov, ima lastno tiskarno in izdaja dnevnik: „Grazer Volksblatt“ in za kmetске ljudi izvrstno uredovani tednik „Sonntagsbote“ in „Feier-Abend“. Ta lista sta v 3000 iztisih razširjena. Naročnina obema skup znaša samo 2 fl. 50 kr. To je mogoče le, ker prvi list ne plačuje koleka in ker ga premožniši gospodje zdatno podpirajo. Grof Gudenus plačuje 1000 iztisov. Omenimo še družbe za kršćansko umetelnost, ki ima 466 udov in izdaja izvrstni list: „Kirchenschmuck“, potem družbe sv. Cecilije z 584 udi in 7 podružnicami, družbe sv. Vincencija z 5 konferencami v Gradcu, družbe duhovnikov za podporo ubogim mešnikom, in naposled društva za stavljenje nove cerkve v Gradcu na čast Jezusovemu srcu, kateremu je vsa graška škofija bila slovesno priporočena. Res, veliko se je zgodilo v kratkih letih na nemškem Štajerju! Sijajni zgled graške škofije smo štajerski Slovenci skušali posnemati, kolikor smo pri veliko težavnih razmerah storiti mogli. Osnovali smo 16 kat. političnih društev namreč l. 1869 v Cigelnici pri

Sl. Bistrici, v Frauheimu in Globokem pri Brežicah, potem l. 1870. v Mariboru, sv. Ruprtu v Slov. goricah, sv. Martinu pri Slov. Gradcu, Konjicah, v Slov. Gradcu l. 1871. v Velenju, Vozenici, sv. Lenartu v Slov. gor. sv. Lovrencu v Slov. gor. Vitanju, sv. Martinu pod Vurmbergom, sv. Petru pod sv. gorami, in l. 1872. pri sv. Juriju na Savnici. Iz mariborskega društva se je l. 1871. rodilo „Tiskovno društvo“, ki je izdalo nekaj knjižic, sedaj pa svoje delovanje omejilo na izdavanje „Slovenskega Gospodarja“. Ta list je l. 1867 v Mariboru utemeljil dr. Prelog in ga „Tiskovnemu društvu“ l. 1871. početkom julija predal. Denešnja številka „Slov. Gospodarja“ se je natisnila v 1860 iztisih. Zraven „Tiskovnega društva“ je še se osnovalo l. 1873. ubogim duhovnikom v pomoč: „Družba duhovnikov Lavantinske škofije“ z 244 družbeniki. Koncem l. 1877. je družba imela 28.156 fl. 66 kr. premoženja. Iz tega je zopet razvidna moč zedinjenega delovanja. Iz kamna do kamna — palača, iz zrna do zrna — pogača!

Gospodarske stvari.

Način kako skušati kaljivost raznih semen.

M. Ako nimaš za posejanje doma pridelanega semena, ampak si primoran seme za posejatev kupiti, treba ti je velike previdnosti in skrb. Kaljivost kupljenega semena moraš pred posejativjo poskusiti. To je toliko bolj potrebno, če si nisi semena od poštenega soseda in skušenega, pravičnega kmetovavca kupil, ampak od navadnega semenskega kupca. Ti imajo le premnogokrat od prejšnjih let še kaj starega semena, ki je preležano in svojo kaljivno moč že večjidel zgubilo. Če tako seme posejaš misleč, da si bil od semenskega kupca dobro postrežen, se boš le premnogokrat varal in pri tem dvojno škodo trpel. Prvič zgubiš večji del denarja, ki si ga za nakupljeno seme potrošil, drugič pa, in to je poglavitna zguba, si tudi svojo njivo namesto z dobrim semenom z prav gluhim peskom obsejal in ne boš tedaj ob svojem času tudi nič ali vsaj nič prida žel. Najbolj se speče, kdor si lesno seme ali seme sadunosnih dreves kupuje. Tu je hitro koj celo leto zgubljeno in še veliko več. Iz vsega tega pa je jasno, kakor beli dan, kako potrebno da je seme pred posejativjo poskusiti: ali je tudi kaljivno ali ne. Zato bočemo tukaj o nekterih načinih spregovoriti: kako se to godi: 1. Skušnja med nogti. Ta način je zlasti pri oljnatih semenih poraben, n. pr. pri zelju, repi konoplji itd. Vzeme se zrno in se med nogtama obeh palcev stisne. Ako se dosti in čistega olja iz zrna iztisne in če se notrajno jedno semena belo in ne suho pokaže, tako je to znamenje, da je seme kaljivno. Seveda mora človek že nekaj skušen biti, ki hoče na ta način spoznati ali je seme kaljivno ali ne. 2. Skušnja z vodo. Vsako kaljivno seme bi moralo, pravijo,

v vodi iti na dno. Ta način se more pa le pri nekterih sadunosnih drevesih priporočati, zlasti pri črešnjah. Vse gluhe koščice plavajo na vodi in se morajo brž zavreči. Pri drugih semenih sadunosa drevja pa ta skušnja ni prav zanesljiva, ker popolnoma posušeno seme pri večji toploti ni kaljivo pa vendar gre v vodi na dno, med tem ko drugo, ki je kaljivo, na vodi plava. 3. Skušnja z ognjem. Ta način je le pri raznih deteljnih sortah poraben. Nekoliko zrn deteljnega semena se položi na vročo plehnato ploščico. Ako seme počne in od ploščice odskoči, tako je to znamenje, da je seme dobro in kaljivo, ako pa mirno obleži, je gluho in nekaljivo. Kdor si 100 zrn tako poskusi, zamore celo odstotke natanjko izrajtati, koliko jih ima seme kaljivnih, koliko nekaljivnih v sebi ali z drugimi besedami, koliko se je starega semena k novemu primešalo. 4. Skušnja z cunjjo. Vloži se nekoliko zrn semena, ki se hoče skusiti, v volneno ali pa platneno cunjico ali tudi med razpustivni papir tako, da se zrno zrna ne dotika. Oboje se potem v toplo vodo namoči in na toplo temno mesto, n. pr. med posteljino slamo položi, kder se vedno, kolikorkrat hoče suho postati, z vodo namoči, dokler da začne zrno za zrnem cime poganjati. Ta način podaja pri hitro kalečem semenu, kakor pri mnogih deteljnih sortah, oljnatih semenih, žitu, grabu, fižolu, bobu itd. hitro in zanesljivo znamenje; pri travskih semenih pa in sploh pri vseh semenih, ki za cimljenje dalj časa potrebujejo, se ne da z uspehom porabiti. Za te je boljša 5. Skušnja v črepi. Ta način skušavanja zahteva pred vsem drugim pravega postopanja pri celem delu. Pred vsem se mora gledati na to, da je seme v črepi z prstjo tudi dobro primerno pokrito in da se previdno zamaka. Kako na debelo se more seme z prstjo pokriti, to se ravna po debelosti semena samega, ki mora nekaj črt pod prstno površino ležati, ker se prst le preda po polivanju razplavi, ter tako seme na vrh pride in nepokrito ne kali. Vrh tega se mora vzeti rahla in dobra prst, skrbeti za primerno toploto in enakomerno vlago, sicer bi se kaleče seme posušilo ali pa zgnilo.

O loterijah in hranilnicah.

V sedanjih hudih časih mora biti posebna dolžnost domoljubov, da svariijo ubogo ljudstvo pred nepotrebnimi stroški in izdatki, pred vsakim zapravljanjem in da ga nasprotno navajajo na varčnost ali štednjo. Denar se troši po nepotrebnem na mnogo načinov, posebno veliko se ga pa znosi v loterije. Koliko ljudi je po Slovenskem, zlasti mej ubogim ljudstvom, mej rokodelci in delavci, kateri obilo „grošev“, desetice in dvajsetice v loterijo znosijo, pa jih nikdar več nazaj ne dobijo! Sreča je človeku malo kedaj mila, in loterijski dobitki so strašno redki. V loterijo staviti ni druga, nego prostovoljno davek (štibro) državi plačevati. L. 1866. je prejela država od loterijskih igralcev

13 milijonov gld. Od teh 13 milijonov je izdala samo $7\frac{1}{2}$ milijona za dobitke; dobička je imela država skoro 5 milijonov gld. in blizu 1 milijon so pa znašali stroški pri tem poslu, t. j. plače uradnikov in drugo. Strast do loterijskega igranja je pa od l. 1866. vedno rastla in l. 1876. je imela naša država že nad 22 milj. gld. loterijskih dohodkov, od katerih so pa dobitki samo 13 milijonov znašali. V 11 letih (od 66.—77.) je dobila vlada od loterijstov 183 milijonov in je izplačala le 105 milj., čistega dobička pa je imela 67 milijonov. Kakor se bere po časnikih so loterijski igralci posebno letos veliko v loterijo stavili, zlasti o smrti papeža Pija IX. in o volitvi Leona XIII. so mnogo številke kombinirali. Pri teh prilikah se je baje toliko v loterijo znosilo, da se je naš finančni minister izrazil, da „ako bi papeži pogostoma umirali, bi mu ne trebalo nikoli davkov poviševati“. Loterija je neznano škodljiva naprava, katera je že marsikateriga na beraško palico pripravila. So nekateri strastni igralci, koji slednji novčič v loterijo znesó in koji srečo prisiliti hočejo, da bi jim bila vsaj enkrat naklonjena. Tudi so se razni pametni možje v knjigah, časopisih in zborih zato potegovali, naj države loterijo odpravijo. Nekatere države so to že tudi učinile, kakor Bavarska in Francoska. Ministri sami spoznajo, da je loterija za ljudstvo škodljiva, toda nečejo poslancem priporočati, da bi se zoper njo glasovalo; kajti oni morajo potem skrbeti, da se dohodki loterije nadomestijo z drugimi dohodki, t. j. s povišanjem dave. Potem takem utegne pa kdo ugovarjati: S plačevanjem davka koristi državljani tudi sam sebi, kajti z davki vzdržuje vlada mir in red v državi, in loterijski dohodki niso nič druga, nego prostovoljni davki. Takemu ugovarjanju se lahko nasproti pove prilika slavnega angleškega ekonomista Hamiltona, ki veli: „To mi se vidi, kakor bi tat, kateri je trgovcu denarje ukradel, hotel trditi, da mu je ukradeni denar s tem povrnil, da je zanj robečev od njega kupil.“

Da se odvrne strast do loterijskega igranja, je najboljšje to, da se ljudstvu ponudijo zavodi, kjer more svoje novce zanesljivo in plodonosno shranjevati. To so pa hranilnice, založnice (posojilnice) in drugi enaki denarni zavodi. Na mesto da neseš 10, 20, 30 ali 50 kr. v loterijo, nesi jih rajše v hranilnico, kder ti vsaki najmanjši znesek lepo shranijo in od njega tudi obresti plačujejo. Ako zanesesh v loterijo vsaki teden po 10 kr. prideš v celem letu ob 5 gld. 20 kr. Ako pa denar vložiš v hranilnico, prihranil si ga, da še več, povekšal si ga najmanj za 30 kr. V nekaterih letih, ako redoma polagaš po 5 gld. 20 kr., povekša se ti ta svota na precejšniji znesek, katerega bodeš gotovo vesel. Ako bi ljudstvo ne stavilo več v loterije, opustila bi že država te škodljive naprave, ker bi se jej več ne izplačale. Ako bi vlada bila dosledna, morala bi lotrije že davno odpraviti, kakor tudi ona različno igranje za denar (kvaranje itd.) prepoveduje. K ubožstvu ljudstva po Av-

strijskem so tudi te loterije pripomogle. To velja zlasti o Galiciji, kjer pride na vsake 3 milje ena loterija, a ena branilnica komaj na 124 milj. Pri nas na Štajerskem je sicer tudi preveč loterij, vendar je tudi veliko branilnic in posojilnic! Toda svariti je vsakako treba pred loterijsko strastjo! Lapajne.

Sejmovi. 8. aprila št. Ilj. pri Šoštanju, sv. Duh pri Ločah, sv. Križ pri Ljutomeru, Sevnica, Marenberg, Ruše; 10. aprila Koprivnica, 11. apr. Prepolje; 12. aprila Ivnik, Brašlovce, Ormuž, Straden, Slov. Bistrica.

Dopisi.

Iz Kamce. (Bučelorejsko društvo) je 25. marca popoldne po večernicah v šolskem poslopju prvo svojo popotovalno zborovanje imelo. Namen je dober in neprecenljiv bučelorejo povzdigniti in marljive stvarice iz starih pokvečenih slamnjakov v lepe nove hišice Dzierzonove spraviti. Po zelo prijaznem dopisu načelnika g. dr. Terč-a se je namen omenjenega društva ljudem naznanil. Izba je bila natlačena poslušavcev, ki so radovedno in pazljivo poslušali č. g. profesorja Brelih-a izvrstno razlaganje o bučelorejstvu in koristno ter zelo v spešno in prilično ravnanje z bučelami v panjih po Dierzonu. Bil je tudi eden panj nove sorte na ogled, katerega so prijatelji marljivih bučelic na tenko pregledovali in premerili, da si kar hitro sami začno nove panje delati. Lajnsko leto so bili panji take sorte pod naslovom „Lembaški panji“ v „Sl. Gosp.“ popisani. Hvala Lembaškemu župniku č. g. Herg-u za trud. G. Brelih je poslušavce opozoril, kako prilični so panji nove sorte, ker se lahko pregleda vse satovje in osnaži vsake gujusebe, metuljev in roparic, česar v slamnjakih ni mogoče zapaziti; č. g. Brelih je govoril v gladki slovenščini; v nemščini je isto razložil g. Forster. Tukaj izrekamo društvu očitno zahvalo za trud in dober namen. Zborovalo se bo tudi v drugih krajih. Ne zanemarite tedaj, prijatelji bučelic, take priložnosti!

Iz Kases na Koroškem. (Izredna požrtvovalnost.) Pred sedmimi leti smo tukaj ustanovili novo faro, kupili 7 oralov zemlje, zložili 2000 fl. glavnice, in iz nova postavili farovž in šolo. Stalo nas je vse vkup nad 12.000 fl. Velika žrtva za tako majhen okraj, ki ne šteje veliko čez 500 duš. Marsičesar še nam je treba popraviti, toda na spodbudo č. g. župnika Franca Cepeca upamo vse sčasoma dognati. Ljubljanski zvonar Samassa nam je vliel 3 lepo vbrane zvonove, tudi stari črvivi veliki altar smo odstranili in na mesto njega postavili novega. Tretjo postno nedeljo so namesto dekana prišli č. g. župnik Janez Hafner iz št. Mihela k nam in so novi altar blagoslovili. Vreme je bilo hudo, sneg je šel, da ga

je palo čez poldrugi črevelj, a vkljub temu se je zbralo veliko ljudi. Č. g. Hafner so v svojem nagovoru očitno izrekli priznanje in zahvalo gospodu župniku Cepecu za njihovo skrb in trud pa tudi vsem farmanom in dobrotnikom, ki so toliko žrtvovali za olepšavo hiše božje. Dobro premišljene in genljive besede čestitega govornika so ljudem globoko v srca segale. Konečno še omenim gospoda Alojzija Batisuti-ja v Velikovecu. Ta gospod nam je veliki altar izdelal ne samo lepo, ampak tudi po jako nizki ceni tako, da smo se vsi čudili, ko smo njegovo delo zagledali. Prav hvaležni mu smo in ga z dobro vestjo priporočujemo cerkvenim predstojništvom! Valentin Komar, kmet.

Iz Lembaha. (Ubojstvo). Žalosten naznanjam, da je bil tukaj 26. marca pokopau Jožef Kristl, viničar, katerega so 4 fantalini domu gredočega smrtno ranili. Rajni se ni nobenega prepira in pretepa vdeležil, mirno je šel svojo pot domu; ali zdaj prihrujejo za njim hudobneži, viničarski sinovi iz Bergenthala, ki so že pri sv. Jožefu se v neki krčmi kavsali in topli, in ga po glavi namlatijo, da je revež bil ves krvav ter je šesti den previden z sv. zakramenti v hudih bolečinah umrl. Rajni je bil mirna, dobra duša, ki je v svojih ranah za morivce še prosil, da jih naj nikar ne tožijo. Pri pogrebu je njegova žena od žalosti omedlela in g. župnik so na pokopališču jokajočim spremljevalcem rajnega kratke pa resnične besede spregovorili: „Glejte! dragi moji, to je storila slaba izreja otrok in pa pijanost“. Res, da mladina vedno hujše razsaja, je največ kriva slaba izreja otrok, katerim stariši vse spregledajo. Tako se zgodi, da že mali paglavci v krčme zahajajo, žganje pijejo, tobak kadijo in — jejo, ter razsajajo, kakor neumna živina. Med temi so navadno najhujši viničarski fantini, ki denar, katerega si zaslužijo, smejo za se pridržati in z njim razpolagati, kakor se jim poljubi. Zato pa ob praznikih in nedeljah v krčme hodijo, tam zaslužek po grlu poženejo, po potu razsajajo in se derejo, da je groza. Opomini in svarjenja dušnih pastirjev in lastnih starišev so bob v steno; kaj iz takošnih razuzdancev še bo, kakšni kedaj zakonski možje in gospodarji, to si lahko vsak sam misli: zakaj od poti, ktero kdo v mladosti nastopi, tudi, kedar se postara, odstopil ne bo!

Od dravskega polja. (Ogenj). Najstarejši ljudje ne pomnijo, da bi do lani in letos v Župečki vesi fare sv. Lovrenca kedaj bilo požara. Povedajo, da je celo 300 let ta ves bila obvarovana take nesreče; zato so bile hiše še po stari šegi postavljene, veliko koč je bilo cimpranih, druga tik druge, vse z slamo krite. Ali zdaj je huda zadela te vaščane; lani v jesen so otroci ogenj zapalili, zgorele so takrat 3 hiše z dotičnimi gospodarskimi poslopji; v noči od 28—29. marca pa je zgorelo 19 stanovanj in vsa gospodarska poslopja, da po celi desni strani vesi niti ene strehe